

Hodnocení žáků v kombinované výuce

Příklad dobré praxe pro zavedení a provoz kombinovaného vzdělávání

Pokusné ověřování kombinovaného vzdělávání

Obsah

1 Souhrnná data	3
2 Popis příkladu dobré praxe	4
2.1 Popis zavedené dobré praxe	4
2.2 Jaké byly důvody a cíle, které nás vedly k zavedení popsané dobré praxe	6
2.3 Výhody, které zavedená dobrá praxe přináší	6
2.4 Potíže, které jsme při zavádění dobré praxe překonali	6
2.5 Zdroje nutné pro realizaci dobré praxe	7
2.6 Plánovaný další rozvoj dobré praxe	7
3 Doporučení pro zavedení naší dobré praxe na jiné škole	7
3.1 Doporučení pro úspěšné zavedení popsané dobré praxe	7
3.2 Doporučení, jak sledovat (měřit) úspěšnost zavedení popsané dobré praxe	7
3.3 Dostupná podpora ze strany autorů popsané dobré praxe	7
4 Doporučené zdroje informací, které jsme použili pro přípravu a zavedení dobré praxe	7

1 Souhrnná data

Název příkladu dobré praxe	Hodnocení žáků v kombinované výuce
Název školy	ScioŠkola Jihlava – základní škola, s.r.o.
Adresa školy	Havlíčkova 1395/30, Jihlava, 58601
Datum zpracování tohoto dokumentu	4.12.2022
Datum zahájení realizace PDP	1.9.2021
Autor (autoři PDP)	Mgr. Václav Vojta
Kontakt na školu	jihlava@scioskola.cz
Anotace	Příklad se týká způsobu realizace kombinovaného vzdělávání na alternativní inovativní škole. Popisuje formou, jakým probíhá hodnocení zapojených žáků, jak je využíváno sebehodnocení a jaké jsou použité nástroje ve výuce.
Klíčová slova	formativní hodnocení, slovní hodnocení, zpětná vazba, kritéria práce žáků, realizace kombinovaného vzdělávání, synchronní a asynchronní výuka
Počet žáků školy přímo ovlivněných příkladem dobré praxe	8
Celkový počet žáků školy	102

2 Popis příkladu dobré praxe

2.1 Popis zavedené dobré praxe

V rámci pokusného ověřování kombinovaného vzdělávání bylo důležité nastavit vhodné a efektivní metody hodnocení a zpětné vazby pro zapojené žáky tak, aby měli možnost získat všechny potřebné informace pro svůj rozvoj (popis, kam v procesu učení došli, ale i nastínění možností dalšího rozvoje). V této situaci se nám **osvědčilo používání slovního a formativního hodnocení**. To, na rozdíl od hodnocení sumativního, dokáže lépe a přesněji popsat individuální situaci každého žáka. Žáci na naší škole, kteří se do pokusného ověřování zapojili, jsou ve velké míře autonomní. To znamená, že dokáží po většinu času řídit své učení, plánovat si svůj čas a pracovat s předem nastavenými kritérii, která jsou nezbytná pro efektivní průběh vzdělávání.

Žáci, zapojení do pokusného ověřování, se jednou za dva týdny účastní výuky ze svého domova, a to během pondělí a úterý. Úkoly jsou zadávány jak formou online cvičení, tak i prostřednictvím vytištěných pracovních listů. Ty jim zpravidla v předcházející pátek předá učitel. V tento okamžik mají žáci možnost materiály prostudovat, doptávat se a získat tak všechny potřebné informace. Během následujících dvou dnů pak pracují zcela samostatně (asynchronně) a mají při své práci relativně velkou volnost (kdy se budou úkolům věnovat, výběr témat či úrovně obtížnosti). Důležité je, aby i přesto neztratili možnost vyhledat podporu u učitele. Z toho důvodu je vhodné použití společného komunikačního prostoru. Nám se osvědčil Google Classroom, jako prostor pro případnou komunikaci, ale i jako místo, kde žáci mohou najít další potřebné informace, týkající se výuky. Přes Google Meet jsou pak i realizovány dobrovolné online hodiny, do kterých se může žák připojit a přímo tak komunikovat s učitelem (získat informace, vysvětlení úkolu, prostor pro zpětnou vazbu a podobně.) Odevzdání vypracovaných úkolů probíhá částečně elektronicky, ale i v písemné podobě. Žák odevzdává pracovní listy po návratu do školy.

Jako velmi efektivní nástroj se ukázalo využití online vzdělávacích platforem typu Umíme to. Její plné využití je sice placené (v našem případě ho hradí škola), nicméně se nám tato investice osvědčila. Jeho výhodou je to,

že učitel přímo vidí, čemu se žák věnoval a na jaké úrovni téma zvládl. Žák má navíc okamžitou zpětnou vazbu v podobě opravených chyb. Tyto platformy rovněž umožňují procvičovat poznatky na různě náročných úrovních. To umožňuje zažít radost z úspěchu i u méně nadaných žáků. Tuto platformu využíváme zpravidla na procvičení a opakování již dříve probraných témat.

Hlavním pilířem celého hodnocení je práce s předem nastavenými kritérii. To je využíváno napříč kombinovaným vzděláváním, ale využíváme ho i mimo něj. Žák již od začátku ví, co je jeho úkolem, či jaké náležitosti musí mít úkol, aby byl považován za splněný. Například:

- „V rámci procvičování na Umíme matematiku vypracuj alespoň 3 cvičení z nabídky, každé na minimálně 3. štít (úroveň).“
- „Z textu si vypiš 10 nových anglických slovíček a napiš k nim jejich překlad do češtiny.“
- „Z nabízených úloh si vyber tři doplňovačky a následně je vyřeš.“

Takto nastavené kritérium dává žákovi jasnou informaci o tom, jaká je minimální požadovaná úroveň, kterou musí splnit. Zároveň má žák možnost pracovat i více a téma procvičovat dále ho hloubky (udělat více cvičení z nabídky, dokončit všechny na 4. štít a podobně, vypsát si více slovíček a podobně). Kritéria nastavuje učitel v součinnosti s žáky. Mají být realistická, pro žáky pochopitelná a přijatelná.

Hodnocení průběhu a výsledku kombinovaného vzdělávání a zpětná vazba probíhají dvěma hlavními způsoby. Prvním z nich probíhá během týdne, a to primárně prostřednictvím komentářů k vypracovaným úkolům v Google Classroom. V nich učitel dává žákovi zpětnou vazbu, zda se podařilo splnit úkol dle zadaných kritérií. Na žákovi je, aby pak na komentáře reagoval. Tím probíhá dialog mezi žákem a učitelem v rámci kterého se i řeší případné chyby a nedokončené úkoly: jak je dokončit, připomenutí kritérií i vyjasnění termínů. Příklad takového dialogu:

Učitel: „Petře, dle zadání ses věnoval všem určeným úlohám. Do vět se Ti dařilo doplňovat i/y dle shody podmětu s přísudkem. Tuto část úkolu se Ti podařilo zvládnout bez jediné chyby a je zcela dokončena. Jasně jsi ukázal, že se v tomto tématu orientuješ s velkou jistotou. Navíc jsi úkol dokázal odevzdat ještě s velkým předstihem před stanoveným termínem. V druhé části úkolu, kde jste měli psát o svých zážitcích z prázdnin, je Tvé psací písmo čitelné a na řádku. Zvládl jsi i hlídat si pravopis a správně psát ve slovech s/z, tak i i/y ve slovech vyjmenovaných (zde jsi udělal pouze jednu chybu - viz. opravený text). Jediné, co ještě chybí doplnit, jsou čárky do vět. Zkus se na to ještě do pátku podívat a pošli mi pak prosím opravený text.“

Žák: „Václave, posílám Ti opravený úkol. Je v příloze zprávy.“¹

Učitel: „Díky za poslání. Vidím, že jsi vše doplnil dle zadání. Úkol má všechny náležitosti a je tudíž splněný. V pátek si ještě společně projdeme a zopakujeme, podle čeho čárky do vět doplňujeme. Zkus se na to ještě zaměřit.“

Žák: „Dobře.“

Hlavní myšlenky z takovýchto dialogů pak i často využíváme při psaní závěrečného slovního hodnocení v rámci vysvědčení (jedná se právě například o část: „Do vět se Ti dařilo doplňovat i/y dle shody podmětu s přísudkem. Tuto část úkolu se Ti podařilo zvládnout bez jediné chyby, a je zcela dokončena. Jasně jsi ukázal, že se v tomto tématu jistě orientuješ.“, která popisuje jasně osvojenou znalost.

Druhým hlavním časem, kdy žáci dostávají zpětnou vazbu a jsou hodnoceny průběh a výsledky kombinovaného vzdělávání, je v pátek. Tento den probíhá fyzicky ve škole odevzdání vypracovaných listů, kontrola splněných úkolů a také i dodržení zadaných kritérií u odevzdaných úkolů. Hodnocení žák dostává buď přímo během odevzdání anebo zpětně, až je jeho práce opravena (a to jak písemnou, tak někdy i ústní formou). Příklad zpětné vazby, kterou může dát písemně (případně i ústně) učitel žákovi na základě odevzdané práce:

„Všechny zadané příklady se Ti podařilo vypočítat. Chyba se ve Tvé práci objevuje jen ojediněle (viz. tři označené příklady ve druhém cvičení). Při umisťování desetinné čárky při násobení desetinných čísel Ti,

¹ Na naší škole si s žáky tykáme.

pokud si nepamatuješ dané pravidlo, může pomoci i zaokrouhlování a odhad. Zkus se ale na dané pravidlo ještě podívat, najdeš ho v učebnici na straně 57."

Zpětnou vazbu (hodnocení) pak žáci dostávají i v rámci společné hodiny, které se účastní všichni žáci ze třídy (tedy i ti, co se neúčastní kombinované výuky, ale mají stejná zadání a úkoly). Zde probíráme uplynulý týden a procházíme společně učivo, se kterým se žáci potkali a mají i možnost se zeptat na věci, ve kterých si ještě nejsou na sto procent jistí.

Součástí hodnocení je i sebehodnocení žáků. Toho se účastní všichni žáci a probíhá zpravidla v pátek. Nejčastěji využitým nástrojem jsou sebehodnotící listy (reflexe). Svůj pokrok (ale i postup a průběh) žák hodnotí různými způsoby:

- Pomocí reflexivních otázek, na které žák odpovídá, zpravidla celou větou. Například:
„Jak bys popsal/a své nasazení a přístup k úkolu?“
„Co by Ti pomohlo k tomu, aby se Ti dařilo dodržovat termín odevzdání?“
„Jaká část úkolu pro Tebe byla nejtěžší a která naopak nejlehčí?“
„Kterou oblast z nabídky by sis potřeboval/a ještě dále nejvíce procvičit?“
- Pomocí škály nebo procent. Například:
„Na kolik procent od 0 od 100 by ses ohodnotil/a, že se v daném tématu orientuješ?“
„Na škále 0 až 10 ohodnoť svoji aktivitu.“

I ze sebehodnocení žáků pak lze vycházet při psaní závěrečného slovního hodnocení (na vysvědčení). Osvědčilo se nám ho využívat a přihlížet k němu jako další pohled na žákovo vzdělávání a do vysvědčení ho zakomponovat.

2.2 Jaké byly důvody a cíle, které nás vedly k zavedení popsané dobré praxe

První kroky pro zavedení výše popsaného systému hodnocení byly učiněny již v době distanční výuky v souvislosti s nemocí COVID-19. Cílem bylo poskytnout žákům všechny potřebné informace pro studium, stejně tak i podporu během procesu učení a v neposlední řadě i potřebnou zpětnou vazbu a hodnocení jejich pokroků.

2.3 Výhody, které zavedená dobrá praxe přináší

- Žáci mají možnost pracovat s velkou mírou volnosti, která je ale ohraničena předem stanovenými kritérii.
- Pro žáky i pro učitele je systém práce, založený na práci s kritérii, přehledný a srozumitelný, což pomáhá předcházet případným nedorozuměním.
- Slovní formativní hodnocení je pak efektivní metodou, jak dítěti předat důležitou zpětnou vazbu a reflektovat jeho individuální situaci (žák přesně ví, kde je chyby a co měl zlepšit).
- Tento systém vede k podpoře vnitřní motivace žáka.
- Popsané metody se dají využít i v jiných formách výuky.

2.4 Potíže, které jsme při zavádění dobré praxe překonali

- Pro efektivní realizaci je důležité, aby všichni učitelé, kteří se podílejí na realizaci pokusného ověřování měli sjednocené postupy. To pak vede k přehlednosti celého prostředí, ve kterém se pak žáci snáze orientují, což pozitivně ovlivňuje proces učení. A právě vytvoření přehledného prostředí, sjednocování postupů a ladění předem nastavených kritérií práce bylo procesem, který nešel vždy hladce.
- Také žáci potřebovali dost času, aby si na novou metodu výuky (a s tím spojené hodnocení) zvykli. Je proto dobré mít na paměti, že tyto věci chtějí čas a případné chyby při realizaci nejsou špatné, ale jen prostorem pro učení pro všechny zapojené strany.

2.5 Zdroje nutné pro realizaci dobré praxe

Pro efektivní realizaci jsme potřebovali vhodná online prostředí. Využíváme nástroje od Google Workspace (Classroom, Meet) a procvičovací systém Umíme to. Nicméně existují i další obdobné aplikace a prostředí.

2.6 Plánovaný další rozvoj dobré praxe

V současnosti žádné změny neplánujeme.

3 Doporučení pro zavedení naší dobré praxe na jiné škole

3.1 Doporučení pro úspěšné zavedení popsané dobré praxe

- Jako důležité se ukázalo nepodceňovat komunikaci, a to na všech úrovních: mezi učiteli, s žáky a s rodiči.
- Všichni zapojení mají být „na jedné lodi“. Proto je dobré si vše na počátku vyjasnit a popsat plánované cíle.
- Je potřeba mít na zřeteli, že tento způsob práce a potažmo hodnocení nemusí vyhovovat každému, proto jeho zavádění nemá být nucené, ale na dobrovolné bázi.

3.2 Doporučení, jak sledovat (měřit) úspěšnost zavedení popsané dobré praxe

- Doporučujeme pravidelnou komunikaci se všemi zúčastněnými a monitorovat to, jak celou situaci vnímají.
- Je třeba aby daný způsob hodnocení dával smysl, respektive aby žáci měli pro své studium potřebné a relevantní informace.
- Celý systém hodnocení má být pro všechny zúčastněné přehledný a srozumitelný.

3.3 Dostupná podpora ze strany autorů popsané dobré praxe

V případě zájmu naše škole umožňuje jiným pedagogům přijít a podívat se na náš způsob práce.

4 Doporučené zdroje informací, které jsme použili pro přípravu a zavedení dobré praxe